

Eesti NSV

POLIITILISTE JA TEADUSALASTE TEADMISTE LEVITAMISE ÜHING

A-17346 II

99

ËESTI NSV TEADUSTE AKADEEMIA
TÈGEVLIIGE

J. SAAT

**VIKTOR KINGISSEPP —
LENINI JA STALINI
IDEEDE LIPUKANDJA
EESTIS**

Nr. 3 (99)

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS • TALLINN 1952

111

2/20379

A-17346 II
99

EESTI NSV POLIITILISTE
JA TEADUSALASTE TEADMISTE LEVITAMISE ÜHING

EESTI NSV TEADUSTE AKADEEMIA
TEGEVLIGE

J. SAAT

VIKTOR KINGISSEPP —
LENINI JA STALINI
IDEEDE LIPUKANDJA
EESTIS

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS . TALLINN 1952

TRÜ Raamatukogu

2

Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu

20379

ARHIIVKOGU

Lenin õpetab, et võimu eest võitlemiseks ei ole proletariaadil, kes kodanlikus maailmas on kapitalistide palgatöörjaks, muud relva kui organisatsioon, mis marksismi põhimõtete alusel ühendab miljonid töötajad võimsaks töölisklassi armeeks. Sellele armeele, ütleb Lenin, ei suuda vastu panna ei tsaari-isevalitsus ega rahvusvahelise kapitali raugastuv võim. Proletariaadi kõrgeimaks organisatsioonivormiks, mis on kutsutud juhtima kõiki teisi töölisklassi organisatsioone, on partei — bolševike partei, kes koosneb klassi parimatest inimestest ja kes on relvastatud eesrindliku teooriaga — marksismi-leninismi teooriaga, klassivõitluse seaduste tundmisega ja revolutsioonilise liikumise kogemustega.

1917. aastal, Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni ettevalmistamise ja läbiviimise perioodil, suutsid bolševikud veenda Venemaa töölisi ja talupoegi oma poliitika õigsuses ja juhtisid töörahva kapitalismi kukutamisele ning nõukogude võimu, töörahva võimu kehtestamisele. Bolševike partei juhtimisel purustas nõukogude rahvas kodusõja ajal (1918.—1920. a.) ameerika-inglise interven-tide väed, kelle eesmärgiks oli Venemaa rahvaste orjastamine. Bolševike partei, Lenini-Stalini partei juhtimisel muutus Nõukogude Liit võimsaks tööstus- ja kolhoosiriigiks. Meie maal ehitati üles sotsialism, mis seni oli olnud maailma parimate inimeste unistuseks. Suure Isamaasõja päevil fašistlike röövvalitajate vastu peetud võitluses oli bolševike partei üldrahvaliku võitluse innustaja ja organiseerija. Käesoleval ajal juhivad bolševike partei meie kodumaad kommunismile, koondades selleks Nõukogude rahvaste määratu suured loovad jõud, innustades nõukogude inimesi kangelaslikule tööle, uutele saavutustele.

Eestimaa Kommunistlik (bolševike) Partei on lahutamatu osa suurest Lenini-Stalini parteist.

Bolševistlikele organisatsioonidele Eestis pani aluse Lenini ja Stalini ustav võitluskaaslane ning õpilane Mihhail Kalinin.

Mihhail Ivanovitš Kalinin, Piiteri proletaarlane, tuli Eestisse Taga-Kaukaasiast, kuhu ta oli tsaarivalitsuse poolt saadetud asumisele, 1901. a. aprillis ja töötas siin 1904. a. märtsi lõpuni, välja arvatud ajajärk 1903. aasta jaanuariist juulini, kus ta viibis Peterburi vanglas, olles areteeritud tsaarivõimude poolt revolutsioonilise tegevuse pärast. Seoses kapitalismi arenemisega Venemaal oli käesoleva sajandi alguseks ka Eestis tekkinud kapitalistlik suurtööstus ühes kaasaegse tööstusproletariaadiga. Eesti tähtsamateks tööstuskeskusteks olid kujunenud Narva ja Tallinn. Viimases tekkisid suured masina- ja vaguniehitustehased, vineeri- ja tselluloosivabrikud. Kuid kuni möödunud sajandi lõpuni arenes töölisliikumine Eestis stiihiliselt. Mihhail Kalinin asus esimesena Eestis teaduslikku sotsialismi ühendama töölisliikumisega, kasutades Lenini poolt Peterburis 1895. aastal loodud „Tööliklassi Vabastusvõitluse Liidu“ kogemusi. Olles Lenini „Iskra“ esindajaks, levitas M. I. Kalinin Eestis „Iskra“ artikleid, selgitas Tallinna vabrikutöölise keskel revolutsioonilise sotsiaaldemokraatia põhimõtteid ja organiseeris peagi suuremates Tallinna tehastes sotsiaaldemokraatide-bolševike organisatsioonid.

Ühendades illegaalset tegevust tööga legaalseis töölisorganisatsioonides, arendasid bolševikud laialdast selgitustööd töörahva hulkades, kandsid marksismi-leninismi ideid töölisliikumisse.

Eesti bolševistlik organisatsioon on koos kogu parteiga läbi teinud kolm revolutsiooni. 1904. aastal moodustati esimene VSDTP Tallinna Komitee. Esimese Vene revolutsiooni aastail (1905—1907) olid bolševikud Eesti töörahva eesrindlikuks väesalgaks. Ule maa tekkis uusi sotsiaaldemokraatlikke organisatsioone. Eesti sotsiaaldemokraatide konverents Terijokis 1907. aasta kevadel, mis lõppes bolševike võiduga, näitas, et Eesti bolševikud suudavad kaitsta VSDTP Eesti organisatsiooni menševike, föderalistide ja teiste oportunistide kallaletungide vastu. Konverentsil võeti vastu VSDTP „Eestimaa Ühenduse“ põhikiri.

M. I. Kalinini areteerimine tsaarivalitsuse poolt oli Eesti töölisliikumisele väga raskeks hoobiks. Kuid ka pärast seda jäid bolševistlikud organisatsioonid Eestis püsima ja arendasid oma tegevust.

Stolõpini reaktsiooni ajajärgu algul, 1907. aastal, astus

Eesti revolutsioonilise töölisliikumise etteotsa noor bolševik Viktor Kingissepp, kes hakkas rasketes põrandalustes tingimustes suure energiaga organiseerima Eesti töörahva võitlust nõukogude võimu eest. Viktor Kingissepast kujunes silmapaistev bolševistlik organisaator ja publitsist Eestis, kes kartmatult kandis marksismi-leninismi ideid rahvahulkadesse. Marxi ja Engelsi, Lenini ja Stalini õpetus on kogu maailma töörahvale võitluslipuks ja võimsaks ideeliseks relvaks võitluses kapitalismi hävitamise ja kommunismi ülesehitamise eest. Selle õpetuse levitamiseks valmistas Viktor Kingissepp väsimatult Eesti tööliklassi ette sotsialistliku revolutsiooni teostamiseks. Ta näitas, kuidas marksismi-leninismi tões muutuvad võitmatuks jõuks, kui nad tungivad rahvahulkadesse ja vallutavad nad.

Viktor Kingissepp sündis 24. märtsil (u. k. j.) 1888. aastal Saaremaal Kaarma Suurvallas sepa Eduard Kingissepa pojana. Mõni aasta hiljem asus Ed. Kingissepp elama Kuressaare linna, kus ta sai masinisti koha Vildenbergi nahavabrikusse. Siin alustas ka noor õpihimuline Viktor oma kooliteed. Juba koolipõlves, õppides Kuressaare gümnaasiumis hakkas ta osa võtma poliitilisest tegevusest revolutsioonilistes illegaalsetes ringides. Kooliõpilasena võttis ta osa ka 1905. aasta revolutsioonilistest sündmustest Saaremaal, esinedes kõnelejana rahvakoosolekuil. Pärast gümnaasiumi lõpetamist 1906. aastal sõitis Viktor Peterburi, et asuda õppima sealses ülikoolis. Peterburis hakkas ta töölisliikumisest aktiivselt osa võtma. Tutvunud bolševismi põhimõtetega, võtab ta need omaks ja astub samal aastal VSDTP ridadesse ühinedes kohe bolševikega. Ta rakendatakse VSDTP Peterburi organisatsiooni poolt aktiivsele organiseerimis- ja agitatsioonitööle vabrikutes ja tehastes. Peterburis töötas sel ajal ka rohkesti eesti töölisi. 1907. aastal saadeti V. Kingissepp Peterburi bolševike ülesandel Tallinna, et siinset töölisliikumist aktiviseerida ja ühendus tsaarivõimude poolt lõhutud parteiorganisatsioonide vahel jalule seada.

Viktor Kingissepp kasutas Peterburi parteiorganisatsioonis omandatud võitluskogemusi ja teoreetilisi teadmisi oskuslikult Eesti töörahva organiseerimiseks.

Partei-poliitiline töö Stolõpini reaktsiooni aastail oli väga raske. Menševikud, kes ei uskunud revolutsiooni uue tõusu võimalusse, taganesid paanikas. Tsaarivalitsus

pani Eestis toime suuri areteerimisi. 1908. aasta jaanuaris areteeriti Tallinnas ligi 200 inimest, sealhulgas ka VSDTP Tallinna Komitee täies koosseisus. Viktor Kingissepal õnnestus areteerimisest pääseda, sest ta oli enne seda Tallinnast välja sõitnud.

1912. aastal algas Venemaal uus revolutsioonilise liikumise tõus. Stolõpini reaktsiooni ajajärk ei olnud suutnud murda Venemaa revolutsioonilise töölisklassi võitlustahet. „See tõus ei tulnud sugugi nagu vihm selgest taevast,“ kirjutab Lenin. „Ei, kõik vene elu tingimused valmistasid seda ammugi ette ning seoses Leena mahalaskmistega ja 1. maiga toimunud massilised streigid määrasid vaid lõplikult tema saabumise.“¹

Bolševistlike loosungite all viis bolševike partei töölisklassi vastu uuele revolutsioonile. „Masside revolutsiooniline tõus“, märkis Lenin, „paneb suured ja vastutusrikkad kohustused igale töölisele-sotsiaaldemokraadile, igale ausale demokraadile... Partei loosungid — demokraatlik vabariik, 8-tunniline tööpäev, kogu mõisnike maa konfiskeerimine — peavad saama kogu demokraatia loosungeiks, r a h v a revolutsiooni loosungeiks.“²

Viktor Kingissepp teostas töörahvahulkades järjekindlalt Lenini ja Stalini poliitikat, võitles partei loosungite elluviimise eest. Eriti hoogsat tegevust arendas ta töölisliikumise tõusu aastail (1912—1914) töölisajakirjanduse alal.

5. mail (u. k. j.) 1912 aastal hakkasid Peterburi bolševikud välja andma ajalehte „Pravda“, mida juhtisid Lenin ja Stalin. „Valgustada vene töölisliikumise teed rahvusvahelise sotsiaaldemokraatia valgusega, külvata tööliste hulka tõtt töölisklassi sõprade ja vaenlaste üle, seista valvel töölisliikumise huvide eest — need on eesmärgid, mida „Pravda“ hakkab taotlema,“³ kirjutas „Pravda“ ilmumise puhul seltsimees Stalin. „Pravda“ asutamine, nagu märgib seltsimees Stalin, oli alusmüüri rajamine bolševismi võidule 1917. aastal. Bolševistlik „Pravda“ innustas kogu Venemaa töölisklassi oma ajakirjanduse loomisele. „Pravda“ eeskujul hakkasid ka eesti bolševikud välja andma ajalehte „Kiir“, mille esimene number ilmus 15. (28.) juunil 1912. aastal. Olles

¹ V. I. Lenin, Valitud Teosed, I kd. Tallinn, 1945, lk. 538.

² Sealsamas, lk. 542.

³ J. V. Stalin, Teosed, 2. kd. Tallinn, 1952, lk. 243.

„Kiire“ toimetuse liikmeks ja ideeliseks suunajaks hankis Kingissepp ajalehele materiaalsed toetust, pidades laialdast kirjavahetust töölisorganisatsioonidega mitmes linnas. 1913. aastal tegi „Kiire“ toimetus V. Kingisseppale ülesandeks tutvustada „Kiirt“ Peterburi, Tallinna, Riia ja teiste linnade töölisringkondades, organiseerida „Kiirele“ tellijaid ja kaastööd. Selle ülesande täitis V. Kingissepp edukalt. Leiti võimalusi töölisajakirjanduse ilmumise jätkamiseks ka pärast „Kiire“ sulgemist tsaari sandarmite poolt. Suletud „Kiire“ asemel hakkasid üksteise järel pärast eelmise sulgemist ilmuma uued töölislehed mitmesuguste nimetustega, nagu „Töö Hääl“, „Töö Kiir“ jt.

Enne kõike aga püüdis V. Kingissepp kogu oma jõuga kaasa aidata, et „Kiir“ kujuneks järjekindlalt bolševistlikuks ajaleheks, võtaks täielikult omaks „Pravda“ seisukohad.

1912.—1913. a. peeti V. Kingissepa organiseerimisel Peterburis ja Tallinnas mitu koosolekut „Kiire“ suuna ja materiaalse olukorra küsimuste arutamiseks. V. Kingissepa mõjutusel kõrvaldati „Kiire“ kaastööliste hulgast menševikud ja likvidaatorid, nagu A. Rei, K. Luts, E. Kilter, mistõttu „Kiir“ muutus pravdistlikuks ajaleheks, nagu seda nimetas ka Lenin¹. Sellel asjaolul oli suur tähtsus Eesti revolutsioonilise töölisliikumise ajaloos. 1913. a. jaanuaris asutati V. Kingissepa eestvõttel Narvas „Kiire“ toetamiseks ja revolutsioonilise kirjanduse väljaandmiseks kirjastusühing „Rahva Sõna“, mille osatähti levitati tööliste keskel. Osatähe hinnaks määrati kolm rubla.

Aastail 1912—1914 kirjutas Viktor Kingissepp Narva töölislehtedes rea artikleid G. J. Vingu ja teiste varjunimede all. Neis artiklis käsitleb ta mitmesuguseid klassivõitlusega seotud küsimusi Eesti ühiskondlik-poliitilises elus.

Suurt tähelepanu pööras ta eesti kodanluse nn. „sotsiaalvabameelse“ ajalehe „Tallinna Teataja“ pettusmännöövrite paljastamisele. See ajaleht katsus valega töölisi oma võrku, kodanliku „töölispoliitika“ rappa tõmmata. „Tallinna Teataja“, kes igas numbris töölistele püüab midagi kirjutada, ütleb V. Kingissepp, „peab muidugi oma pühaks kohuseks töölislehte maha teha, sest seda on tema ärile tarvis.“

¹ V. I. Lenin, Teosed, 20. kd., lk. 359 (v. k.).

Kodanlikud natsionalistid, eriti nende „Tallinna Teataja“, katsusid esineda „töölissõprade“ ja „rahvajuhtide“ nime all. „Tallinna Teataja“ värvas likvidaatori Kastra „töölise nurka“ toimetama, et sellega töölisi ninapidi vedada. Nende „töölissõprade“ kohta kirjutab V. Kingissepp: „Teatud proletaarlaste kiht töölisklassist ära eraldada ja oma sõbralikkuse tiiva alla võtta, see on alati „töölissõprade“ ülesanne olnud. „Töölissõber“ on kodanlane, kes töölisliikumist järjekindla klassivõitluse teelt ära kodanliku töölispoliitika rabasse juhtida püüab.“

„Töölistega sõbrutsemine on vana nähtus,“ kirjutab V. Kingissepp. „Ta tekib umbes selsamal ajal, kui töölised kui klass hakkavad esimesi teadlikke samme astuma. Mitte harva ei ole töölise esimeste ühingute ja seltside ilmalesünni puhul peremehed ämmamooridena juures seisnud, et noor ühing oma isikliku hoolekande alla võtta ja selle all hoida. Kuid paratamatult arenev klassivõitlus on seesugused katsed alati kokkulangemisele viinud. Sellest silmapilgust peale vabanevad töölisühingud ja ettevõtted kapitalisti-vabrikandi isikliku hoolitsemise alt, ühiskondlik rahu taganeb kasvava klassivõitluse ees ja peremees ei saa enam etendada „töölise sõbra“ osa.“ V. Kingissepp näitab, et pärast seda, kui töölisklass vabanes vabrikandi lõa otsast, ilmus teistsuguseid „töölise sõpru“, nagu papp Gapon ja politseipristav Zubatov, kes püüdsid töölisele omaseks teha politseijaoskondades valmistatud „sotsialismi“. Eestis olid aga need „töölise sõbrad“ koondunud K. Pätsi „Tallinna Teataja“ ümber. Need „töölise sõbrad“ olid kodanlased, kes püüdsid töölisliikumist järjekindla klassivõitluse teelt ära juhtida kodanliku töölispoliitika rappa.

Artiklis „Oma ajakirjanduse ja sõnavabaduse kaitseks“ kirjutab V. Kingissepp, missuguste raskustega tuli töölisajakirjandusel tsaariajal võidelda. Töölisajalehtedele määrati suured rahatrahvid, toimetajatele vanglakaristused igasugustel ettekäänatel, nagu streigile õhutamine eest, rahatrahvide katmiseks toime pandud korjanduste korraldamise eest jne. „Terve musta laagri rasked suur-tükid, mitte ideed, on administratiivne mehhanism liikuma pannud,“ kirjutab ta, „et töörahva ajakirjandust ära lüüa, purustada ja teda vaikima sundida. Kuid töölisehulkade teadvus on sedavõrd arenenud, et vastasel see ei ole korda läinud. Hulgalise toetuse tõttu on töölislehed

kõigest üle saanud. Massid on temale elamiseks jõudu andnud."

Kui töölislehed rahvahulkade toetusel ikkagi ilmusid, kõigest trahvimistest ja tagakiusamistest hoolimata, hakkasid kodanlik-natsionalistlikud ajalehed, eeskätt „Tallinna Teataja“, tsaarivalitsuse sandarmitele näpunäiteid andma, kes on töölislehtede kirjasaatjad ja toimetajad, et sandarmitel oleks kergem neid areteerida.

Korduvalt paljastab V. Kingissepp oma artiklites „liberaalseid“ ja „sotsiaalvabameelseid“ kodanlasi, kes tsaarivalitsuse surve ja terrori vastu avaldasid silmakirjalikult „kõlbelist protesti, selleks et end näidata „tööliste sõpradena“. „Kas peavad töölised hakkama duumat paberist resolutsioonidega üle ujutama? Kas sunniks see musta leeri taganema?“ küsib ta ja ütleb: „Ainult hulkade jõud, ainult hulkade ülesastumine ja võimsalt kõlav protestihääl võib reaktsioonilist leeri taganema sundida. Kõlbeline mõjutamine jäägu neile, kes on roomajateks loodud ja sellepärast ei suuda lendu tõusta...“

Artiklis „Ilukirjandus kihutusabinõuna“ näitab V. Kingissepp M. Mõtslase teose „Kusta Polandi“ alusel, kuidas kodanlus ilukirjanduse sildi all propageerib suurtalunikehallparunite ideoloogiat, katsub hallparunite huve kujutada üldrahvalike huvidena. Kodanlus püüab kunsti kõrgemale seada igasugustest klassihuvidest. „Ilukirjandus ja kunst üleüldse on toekas sõjariist kodanluse arsenalis,“ ütleb V. Kingissepp.

Erilist tähelepanu pööras V. Kingissepp eesti kodanluse dekadentliku kirjandusvoolu „Noor-Eesti“ paljastamisele.

„Noor-Eesti“ oli kodanluse tähtsaks ideoloogiliseks löögirühmaks. „Nooreestlased“ propageerisid loosungit „kunst kunsti pärast“, propageerisid rahvusterviklust ja eitasid klassivõitlust eesti ühiskonnas, väitsid, et „kõrge kunst“ on apoliitiline ja seisab kõrgemal igasugusest parteilisusest. Neil oli algusest lõpuni marksismi-vastane seisukoht. Nad kasvatasid põlgust vene progressiivse kultuuri ja kirjanduse vastu. „Nooreestlased“ katsusid väita, et nende segased soperdised ongi kõrge kunst, millest lihtsurelikud aru ei saa, vaid mis on määratud ainult valitud seltskonnale.

Eesti tõusikkodanlased, kes tahtsid endid näidata „eurooplastena“, kes tahtsid endilt maha raputada oma „matsliku“ päritolu, kasutasid „Noor-Eesti“ dekadentlikke

väljaandeid oma salongide ja vastuvõturuumide „eheteks“.

Eriti älatuks ja töörahvale ohtlikuks muutus „nooreestlaste“ tegevus pärast 1912. aastat, kui Venemaal algas uus revolutsioonilise liikumise tõus. Nagu K. Pätsi liberaalid „Tallinna Teataja“ ümber, nii ka „Noor-Eesti“ dekadendid püüdsid „ajaga kaasa minna“ ja endid maskeerida „töölise sõpradeks“. Nad püüdsid sokutada sopakirjandust rahvaraamatukogudesse. V. Kingissepp astus Narva töölislehe veergudel korduvalt välja „Noor-Eesti“ tõelise kodanlik-liberaalse näo paljastamiseks. Ta näitas, kuidas „Noor-Eesti“, seades kokku rahvaraamatukogude jaoks näitliku nimekirja, jättis sellest välja kõik töölisliikumist käsitavad teosed, ka rahvaliku sisuga ilukirjanduslikud tööd, näiteks Ed. Vilde romaanid. Seevastu oli aga nimekirjas peale „Noor-Eesti“ teoste pastorite ja teiste reaktionääride, nagu A. Needra, V. Reimani, M. Lipu jt. raamatuid.

„Kiire“ paljastused kutsusid esile suure hädakisa „nooreestlaste“ hulgas. Kodanlikus ajakirjas „Vaba Sõna“ (nr. 101, 1913. a.) esines üks „Noor-Eesti“ tähtsamatest ideoloogidest G. Suits — esseer ja hiljem inglise-ameerika imperialistide agent — artikliga „Vastus „Kiirele““, milles ta püüdis näidata „nooreestlasi“ demokraatidena ja „ausate vabameelsete mõtlejatena“. Sellele G. Suitsu nutulaulule vastab V. Kingissepp pamfletiga „Pisike päevakaja“ ajalehes „Töö Hääl“ (Üks „Kiire“ järglastest) G. J. Vingu varjunime all. „Pisikeses päevakajas“ paljastab V. Kingissepp „nooreestlasi“, nagu oma eelmisteski artiklites, kui liberaalse kodanluse eelposti. Ta toob näitena ühe „nooreestluse“ liidri L. Oleski nõudmised linnavalimistel: „1) Tartu lähedal asuva linnamõisa maade kruntidesse jagamine ja rentimine tulevastele majapere-meestele õiglase hinna eest; 2) hoburaudtee sisseadmine; 3) õllepoodide sulgemine.“ Täiesti õigustatult küsib V. Kingissepp, et millega erinevad need „nooreestluse“ nõudmised liberaalse kodanluse nõudmistest ja märgib, et nagu kõik liberaalse kodanluse organisatsioonid, nii ka „nooreestlus“ taganes Stolõpini reaktsiooni ajal kohe oma demokraatlikest nõudmistest, mis ta oli üles seadnud esimese vene revolutsiooni, kodanlik-demokraatliku revolutsiooni perioodil.

Artiklis „Töölise karskustöö“ („Töö Hääl“ nr. 13,

1914. a.) paljastab V. Kingissepp kodanluse karskuspropaganda tagurliku iseloomu, naeruväärastab kodanlikke natsionaliste, kes kõnelevad, et alkoholi tarvitamine siis väheneks, kui väikesed viinapudelid ära kaotada ja edaspidi viina müüa ainult suurte pudelitega. V. Kingissepp näitab, et tõeline võitlus alkoholi liigse tarvitamise vastu seisab ainult tööliklassi vabastusvõitlusele tegelikus kaasaaitamises, nende põhjuste kõrvaldamises, mis tekitavad alkoholismi, kapitalistliku korra hävitamises.

1914. a. algul tahtsid sandarmid V. Kingisseppa vangistada, mistõttu ta oli sunnitud elama illegaalselt. Ta sõitis Soome, kuid pöördus varsti Peterburi tagasi ja jätkas poliitilist tegevust, varjates end politsei eest. Siiski läks sandarmitel korda teda tabada. Tal keelati ära elamine Liivimaa, Eestimaa ja Pskovi kubermangus ning pealinnades (s. o. Peterburis ja Moskvast) kahe aasta jooksul. Kingissepp saadeti esmalt Tveri linna (praegune Kalinin) ja hiljem Kaasani.

1914. aasta juulis algas esimene maailmasõda, millest Entente'i poolel võttis osa ka tsaari-Venemaa. Selle sõja kutsusid esile imperialistid, kes tahtsid sõjalisel teel maailma uuesti ümber jagada. „1914. aasta sõda oli sõda maailma ja mõjusfääride ümberjagamise pärast. Kõik imperialistlikud riigid valmistusid sõjaks juba ammu. Selle sõja tekkimises olid süüdi kõigi maade imperialistid,“ öeldakse ÜK(b)P ajaloo lühikursuses.

Koos vene kodanlusega töötas ka eesti kodanlus tsaarivalitsusele ja Entente'i imperialistidele truudust ja aitas tal sõda pidada. Niihästi eesti kodanlikud parteid ja rühmad kui ka menševikud ja esseerid püüdsid rahvast petta „isamaalike“ hüüdsõnadega, kutsusid kättemaksule „saksa barbaritele“ 700-aastase orjapõlve eest jne., ühesõnaga: püüdsid varjata imperialistliku sõja rööviseeloomu. Eesti menševikud, Sternbeck, Ostra, Rei, esseer Kruus jt. olid siis kaitsesõjalased, kes kutsusid soldateid imperialismi huvides sõja jätkamisele kuni „võidurikka lõpuni“. Ainuüksi bolševike partei jäi truuks revolutsioonilise internatsionalismi põhimõtetele. Bolševikud kutsusid töörahvast üles imperialistlikku sõda kodusõjaks muutma, pöörama relvad oma kodanluse vastu ja kukutama ta võimu. Ka eesti bolševikud jäid truuks Lenini põhimõtetele. Bolševike partei Eesti organisatsioonid said 1914. aasta suvel ja sügisel raskesti kannatada mobilisat-

sioonide ja areteerimiste läbi. Eesti kodanlus aitas tsaarivalitsusel purustada bolševistlikke organisatsioone, maha suruda töölisliikumist. Sellest hoolimata tegutsesid Eesti bolševikud ka esimese maailmasõja päevil, levitasid tsarismi ja imperialistliku sõja vastaseid lendlehti, organiseerisid streike, püüdsid uuesti luua VSDTP üle-eestimaa-list komiteed, mis sandarmite poolt oli ära rüüstatud.

Imperialistlik sõda tõi kohutavaid kannatusi töölistele ja kogu töötavale rahvale, kuid kõvendas ühtlasi rahvahulkade revolutsioonilist liikumist sõja ja tsarismi vastu, viis nad veendumusele, et väljakannatamatust olukorrast võib välja pääseda ainult tsaari-isevalitsuse kukutamise teel. Bolševike partei juhtimisel kukutasid Venemaa töölised ja soldatid tsaari ja asutasid oma nõukogud.

Olles väljasaadetud, täiendas V. Kingissepp oma teadmisi marksistliku kirjanduse uurimisega. 1916. aastal, kui väljasaatmise tähtaeg möödus, pöördus ta tagasi Petrogradi, et õiendada sealse ülikooli juures riigieksamid, kuid ta mobiliseeriti varsti tsaari sõjaväkke ja saadeti Taga-Kaukaasia rindele, kuhu ta jäi kuni Veebruarirevolutsioonini. Alles nüüd läks tal korda sõjaväest lahkuda. Õiendanud riigieksamid ja saanud mai lõpul 1917 Petrogradi ülikooli poolt tunnistuse ülikooli juriidilise fakulteedi lõpetamise kohta, tuli V. Kingissepp Eestisse, kus ta töötas lühikest aega Tallinnas. 1917. aasta juunis oli V. Kingissepp parteitööl Tallinnas „Kiire“ toimetuse liikmena ta võttis osa VSDT(b)P Põhja-Balti komitee pleenumist. 1917. a. juuli ja augustikuus töötab V. Kingissepp partei ülesandel Narvas, kus ta organiseerib töörahvast, juhib nõukogude ja linnavolikogu ümbervalimisi. V. Kingissepa juhtimisel saavutas bolševike nimekiri Narva linnavolikogu valimistel suure võidu, saades 47% kõigist häältest. See näitab ka V. Kingissepa populaarsust töölis-hulkades. Ta käis vabrikutes, esinedes seal kõnedega, võttis osa töölisorganisatsioonide koosolekuist.

Koos kogu parteiga võitlesid ka Eesti bolševikud Lenini aprilliteesides antud geniaalse võitlusplaani elluviimise eest, et teostada üleminekut kodanlik-demokraatlikult revolutsioonilt sotsialistlikule revolutsioonile.

Suure Sotsialistliku Oktoobirevolutsiooni ettevalmistamise ja läbiviimise perioodil avaldab V. Kingissepp Eesti bolševistlikus ajakirjanduses rea artikleid — esmalt ajalehes „Kiir“ ja pärast selle sulgemist reaktsiooni poolt

ajalehes „Tööline“, milles ta paljastab kodanlikke ja väikekodanlikke parteisid kui imperialismi agentuure, toob päevavalgele nende rahvavaenuliku olemuse.

Et töörahvas pääseks võimule, tuli bolševikel võidelda selle eest, et kokkuleplused nõukogudest kõrvaldada ja saavutada neis bolševike pooldajate kindel enamus. See nõudis energilist, järjekindlat bolševistlikku selgitustööd tööliste, soldatite, madruste ja kehvtalurahva hulgas. Vanad Tallinna töölised mäletavad sellest ajajärgust, et Viktor Kingissepp viibis alati rahva hulgas. Ta pidas ägedat võitlust eesti kodanlike natsionalistide vastu, kes püüdsid natsionalismiga tumestada tööliste ja kehvtalurahva klassiteadvust, õhutada vaenu mitmesugustest rahvustest tööliste vahel. „Eesti suurnikkudel on kasulik segadust sünnitada ja vaenu külvata,“ kirjutas V. Kingissepp. „Neile on kardetav, et kogu eesti töörahvas aru saaks, et suurnikud on tagasikiskujad. Nad ei taha, et rahva poliitiline silmapiir selgineks. Nad tahavad, et eesti rahvas Eesti mõisnikkudele hea väljaosturaha maksaks. Neile on tähtis, et tööline, käsitööline, popsnik ja rentnik aru ei saaks, et ka meil Eestis kärblasi ja ämblikke on. Ja siis heidavad suurkodanluse poliitikamehed välja rahvusliku võrgu. Nad hakkavad kõditama rahvuslikke tundeid. Nad äratavad rahvuslikku vaenu, et see mataks kinni kõik teised küsimused ja kahtlused, mis hinges ärkavad. Rahvuslik uduloor peab tööliste silmade eest ära varjama, et vene, läti, leedu tööline tema vend on ja et eesti kapitalist samasugune väljakurnaja on kui vene, läti, leedu kapitalist. Rahvuslik ving peab tumestama sulase ja rentniku mõistust, et see ei saaks aru, et eesti ja saksa mõisnik teda ühte viisi kurnavad.“ („Kiir“ nr. 64, 13. (26.) juunil 1917.)

Eesti töörahva pimestamisel aitasid kodanlusele truult kaasa menševikud M. Martna, A. Rei jt., kes õhutasid imperialistliku maailmasõja jätkamise poliitikat. Viktor Kingissepp mõistis teravalt hukka menševike poliitika, mis oli töörahva äraandmise poliitika, imperialistliku kodanluse toetamise poliitika, ja näitas, et sõda, mida Ajutine Valitsus peab koos inglise-ameerika-prantsuse imperialistidega, on imperialistlik sõda, on röövsõda, valutussõda, sõda turgude pärast, et seda sõda peetakse töörahva kulul. Sellepärast ei või juttugi olla, et töörahvas valitsevat klassi toetaks.

Artiklis „Vasturevolutsioon“ („Kiir“ nr. 88) paljastab V. Kingissepp menševike ja esseeride kaheotsaga poliitikat, näidates, kuidas need parteid on suurkodanluse agentuuriks töölisklassis. Neil oli valida, kirjutab ta, ühelt poolt kapitalistide ja mõisnike ja teiselt poolt töölisklassi vahel. „Nad valisid esimese... Nad töötasid võidelda ja hoope jagada niihästi paremale kui pahemale poole. Kuid see oli sõnades nii. Tegudes aga alustasid Kerenskid ja Tseretellid otsustavat võitlust revolutsiooni eelväe — proletariaadi partei —, sotsiaaldemokraatide-enamlaste vastu.“

Bolševike juhtimisel, kes töötasid VSDT(b)P aprillikonverentsil ja VI kongressil Lenini ja Stalini poolt antud juhendite alusel, õnnestus Eesti töölisklassil kiiresti parandada haavad, mida lõi kontrrevolutsiooni ajutine võit juuli algul. Kodanlus oli saavutanud võidu selle tõttu, et tööliste ja soldatite saadikute nõukogudes olid ajutiselt enamuses oportunistid, töölisklassi äraandjad ja kodanluse toapoised — esseerid ja menševikud, kes sahkerdasid võimu kodanlusele, kes võtsid kõiksugu alatud pettuseabinõud tarvitusele, selleks et võim ei läheks nõukogude kätte. Rahva petmiseks nimetasid esseerid ja menševikud endid revolutsioonilise demokraatia esindajaiks, kuid tegelikult olid nad alatud imperialismi agendid. „Vasturevolutsiooni madu pesitses pimedas maapõues,“ kirjutas V. Kingissepp bolševistlikus ajalehes „Maatamees“ nr. 21, 1917. a. „Esimestel revolutsioonipäevadel ei julgenud ta oma pead tõsta, sest pea oleks revolutsioonimõõgaga maha raiutud. Madu on aga kaval loom, — juba paradiisis pettis ta Eeva ära. Nüüd pettis ta ühe jao revolutsioonilist demokraatiat ära... Sotsialistid-revolutsionäärid langesid „mao“ — kodanlaste ja mõisnikkude — mõju alla, hakkasid nendega ühes töötama... Seda tehti esmalt salaja, nurga tagant.“

Kuid töörahva võitlus nõukogude võimu eest kestis bolševike juhtimisel edasi. Bolševikud paljastasid kõik sotsiaaläraandjate kahtlased mahhinatsioonid, mida nad sepsitsid kodanluse ja mõisnikega.

Eesti bolševikud Viktor Kingissepaga eesotsas võtsid aktiivselt osa Kornilovi kontrrevolutsioonilise mässu likvideerimisest. Samal ajal aga avaldasid eesti kodanluse liidrid Poska, Päts ja Tõnisson avalikult oma poolehoidu kindral Kornilovile ja toetasid tema kontrrevolutsioonilist

avantüüri. Neid hakatigi rahva hulgas nimetama „eesti korniilovlasteks“. „Eesti kodanlus loodab ainult revolutsiooni kukutamisele,“ kirjutas V. Kingissepp eelpoolnimetatud „Maatamehe“ artiklis. „Ainult siis, kui demokraatlikud vabadused surmatud on, võivad nad Eesti peremehed olla...“ Silmapilgul, kus kogu revolutsiooni saatus oli kaalul, jutlustasid menševikud Rei, Martna jt. töörahvale, et tuleb olla leplik ja hoida kodurahu. Seega aitasid ka eesti menševikud tegelikult kaasa Kornilovile.

Töölised, soldatid ja talupojad jõudsid oma kogemuste najal veendumusele, et ainult bolševike poliitika on tõeline töörahva poliitika, kuna aga kõik teised parteid kaitsevad mõisnike ja kapitalistide huve ning on mõisnike ja imperialistliku kodanluse diktatuuri poolt. Töörahva ja sõjaväelaste nõukogudes saavutasid bolševikud enamuse. 1917. aasta septembris muutuvad Petrogradis, Moskvas ja seejärel ka Eestis tööliste ja soldatite saadikute nõukogud rõhuvas enamuses bolševistlikeks. 22. oktoobril (14. novembril) valivad Eesti töörahva ja sõjaväelaste nõukogud Eestimaa Revolutsioonilise Sõjakomitee. Sellesse kuulusid J. Rabtšinski esimehena, V. Kingissepp aseesimehena, M. Koolmeister jt.

Kui Tallinna saabus teade, et ööl vastu 25. oktoobrit (7. novembrit) on võim Venemaa pealinnas läinud töörahva kätte, toimus Tallinnas ja mujal Eestis töörahva revolutsioon ilma verevalamiseta, sest ülestõusnute poolel oli määratu suur ülekaal ja eesti kodanlus oli jõuetu relvastatud väljaastumiseks töörahva vastu.

Algas nõukogude võimu ülesehitamine Eestis. 27. oktoobril andis V. Kingissepp Eestimaa Revolutsioonilise Sõjakomitee volinikuna käskkirja, et ta on asunud kubermangu juhtimisele. Vabrikutes alustati tööliste kontrolli sisseseadmist. Üle Eesti valiti uue võimu organid — mõisade, valdade ja maakondade nõukogud. Likvideeriti seisuslikud vahed, igasugused parunid, vonid ja krahvid kaotasid oma tiitlid ja eesõigused. Koolides seati sisse eestikeelne õpetus ja ametiasutustes ning kohtutes eestikeelne asjaajamine. Kogu selles töös ja tegevuses lasusid V. Kingisepal alati kõige tähtsamad ja vastutusrikkamad ülesanded.

Määratu suur maailma-ajalooline tähtsus oli Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni dekreetidel, mis Lenini ettepanekul II Nõukogude Kongressil 26. oktoobri

(8. novembri) ööl vastu võeti: rahudekreedil ja maadekreedil.

Rahudekreediga tegi tööliste ja talupoegade valitsus kõigile sõdivaile rahvastele ja nende valitsustele ettepaneku lõpetada viibimata imperialistide poolt valla päästetud ja kohutavaid ohvreid nõudnud maailmasõda ning alustada läbirääkimisi õiglase demokraatliku rahu sõlmimiseks, rahuks ilma võõraste maade vallutamiset ja ilma võõraste rahvuste vägivaldse liitmiseta, ilma kontributsioonideta.

Maadekreedi järgi sai Venemaa talurahvas Oktoobri-revolutsioonilt üle 150 miljoni tiinu uut maad, mis oli olnud mõisnike, kodanluse, tsaari ja kirikute valduses, ning vabanes mõisnikele makstavast rendimaksust 500 miljoni kuldrubla suuruses.

Need dekreedid võitsid Oktoobrirevolutsioonile rahvahulkade määratu suure poolehoidu mitte üksnes Venemaal, vaid kõigis maailma maades, mis vaevlesid imperialistide rõhumise all, kannatasid raskesti verise imperialistliku sõja koleduste tagajärjel.

Kõnes maaküsimuse kohta 26. oktoobril 1917 ütles Lenin: „Oktoobrirevolutsiooni tekkimine tõestab selgesti, et maa tuleb anda talupoegade kätte... Tööliste ja talupoegade revolutsiooni valitsus peab esmajärjekorras lahendama maaküsimuse, mis võib rahustada ja rahuldada kehvtalurahva hiiglamasse.“¹

Ka Eestis asusid bolševikud V. Kingissepaga eesotsas maadekreedi elluviimisele ja parunite mõisade konfiskeerimisele ning üleandmisele maatameeste ja kehvtalupoegade komiteede kätte.

„Maadekreeret andis maa — rahvale,“ ütles V. Kingissepp, „Eestis tuleb see dekreet nõukogude täidesaatva komitee otsusel ja korraldusel juba lähematel nädalatel teostamisele.“

Kõnes Eesti töörahva põllumajanduslikul nõupidamisel 1917. a. detsembris leninliku maadekreedi elluviimise küsimuse kohta tähendab V. Kingissepp, et praegu ei tohi aega raisata vaidluste pidamiseks pisiküsimustes, vaid mõisad tuleb otsekohe parunitelt ära võtta. Kes püüavad viivitada, on rahvavaenlased, kontrrevolutsiooni toetajad. Kui mõis on majanduslikult ka kõige viletsamas seisukorras, tuleb ta siiski ära võtta. Iga kõhklemishetk aitab aine-

¹ V. I. Lenin, Vallitud Teosed, II kd., lk. 184.

list hävitamist ja nälga suurendada. Seda võivad eemale hoida ainult rahva organiseeritud tahe ja revolutsiooniline ülesehitav töö."

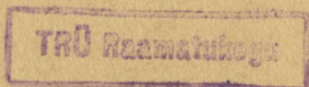
Võimu juurest minema aetud kodanlus katsus nõukogude võimu kindlustamist kõigiti takistada. Tööraha vastu, kes tuli mõisu üle võtma, astusid parunite poolel relvastatud jõuga välja ka eesti valgekaartlased. 10. detsembril 1917 langesid Virumaal Püssi mõisas parunite ja eesti valgekaartlaste käe läbi Tallinna töölised Mihkel Aitsam, Jüri Kalmus ja Rudolf Imberg, kes tulid kohalikule maatöörahvale mõisa ülevõtmisel abiks. See mõrtsukatöö oli — nagu näitas V. Kingissepp „vennastamine saksa parunite ja kodanliku Eesti vahel". Oma brošüüri „Kellele iseseisvus, kellele ike" pühendas ta Eesti töörahva revolutsiooni eespool nimetatud esimeste vereohvrite Aitsami, Kalmuse ja Imbergi mälestuseks.

Suuri raskusi tuli V. Kingisepal ära võita kubermangu toitusasjanduse lahendamisel. Kodanliku Ajutise Valitsuse ja tema Eestimaa komissari Poska rahvavaenuliku poliitika tagajärjel oli nälg kätte jõudmas. „Toitusasjanduse korratused ja puudused," ütleb V. Kingissepp, „võib ainult siis kõrvaldada, kui asja oma kätte võtavad nõukogud, aga mitte mõni Laamanite-Oinaste pluss Liguistide kompanii, kes mängib kokku ärimeestega ja kes jättis vilja õigil ajal arvele võtmata." Nõukogud võtsid vilja- ja muud toiduainetetagavarad range kontrolli alla.

Pärast Oktoobrirevolutsiooni võitu hakkas töörahvas bolševike partei juhtimisel organiseerima oma relvastatud jõude. „Iga võiduka revolutsiooni esimeseks käsuks oli — Marx ja Engels rõhutasid seda korduvalt —: purustada vana armee, saata ta laiali, asendada ta uuega," kirjutab Lenin. „Uus ühiskonnaklass, tõustes võimule, ei võinud kunagi ega või praegugi seda võimu saavutada ega kindlustada teisiti kui ... järk-järgult välja arendades uue armee, uue distsipliini, uue klassi uue sõjaväelise organisatsiooni."¹

Punaarmee, nõukogude võimu relvastatud jõu esimesed põhilised kaadrid, kujunesid välja juba Punakaardridades. 28. (15.) jaanuaril 1918 võttis Rahvakomissaride Nõukogu vastu dekreedid Punaarmee organiseerimise kohta vabatahtlikkuse alusel.

¹ V. I. Lenin, Valitud Teosed, II kd., lk. 322.

Viktor Kingissepa algatusel ja juhtimisel pandi Eestis alus ka töörahva relvastatud jõududele.

Töörahva võimu, nõukogude võimu kindlustamise kohta ütleb V. Kingissepp oma kõnes eesti töörahva põllumajanduse kongressil, et selleks, et ära hoida rahvakurnajate võimu uuesti maksmapanemist, tuleb töörahvas viimse meheni sõjariistu panna. Ta rõhutab, et kõik valdade töörahva nõukogud peavad kiiresti töörahva Punakaardi korraldama. Maakondade nõukogude täitevkomiteedel tuleb valdade Punakaart ühendada üheks maakondlikuks Punakaardiks. Kodanluse käest — maal hallparunite ja nende killameeste käest — tuleb sõjariistad ära võtta. Samuti rõhutas ta, et Eestis tuleb luua sotsialistliku sõjaväe üksused, missuguse ülesande teostamiseks 1918. aasta jaanuaris asutigi. 13.—14. jaanuaril 1918. a. toimus Tallinnas Esimene Sotsialistlik Sõjaväelaste kongress, kus moodustati Eestimaa Revolutsiooniline Sõjanõukogu eesotsas Viktor Kingissepaga.

Eesti kodanluse tähtsamaks keskuseks, kus sepitseti kontrrevolutsioonilisi vandenõusid, oli kubermangu maanõukogu (maapäev), nõuandev asutus Ajutise Valitsuse kubermangukomissari Poska juures. V. Kingissepa ettepanekul võttis Eestimaa nõukogude täitevkomitee vastu otsuse kodanluse maapäeva laialisaatmise kohta, sest see oli kukutatud Ajutise Valitsuse organ, kodanluse ja mõisnike huvide kaitsja. Täitevkomitee otsust keeldus maapäev täitmast, missugune jultumus tekitas sügavat meelepaha töörahvahulkades. Vabrikutes ja sõjaväeosades toimunud miitingutel nõuti tormiliselt maapäeva kui kodanluse staabi laialiajamist. 15. novembril 1917 toimuski Tallinnas suur töörahva demonstratsioon. V. Kingissepp esines kõnega, milles ta paljastas kodanluse maapäeva kontrrevolutsioonilist rahvavaenulikku nägu ja näitas, et see asutus on kontrrevolutsiooniline ja tegutseb ainult kodanluse huvides, töörahva vastu. Demonstratsioonile kogunenud töörahvas kihutas kodanluse maanõukogu laiali.

1918. aasta jaanuaris said Nõukogude võimud teada parunite ja eesti kodanluse liidrite salajasest vandenõust, laialdasest kontrrevolutsioonilisest organisatsioonist, mille ülesandeks oli sepitseda palvekirju kohalike elanike nimel saksa keisrile Wilhelmile, nagu ihaldaks sinne rahvas saksa imperialistide vägesid Eestisse „korda“ jalule

seadma, samuti spioneerida ja toimetada teateid välis-imperialistidele Eestis asuvate sõjavägede kohta. 27. ja 28. jaanuari ööl avaldati Eestimaa nõukogude täitevkomitee poolt läkitus eesti töörahvale, mis oli kirjutatud Viktor Kingissepa poolt. Läkituses öeldi, et endised balti mõisnikuseisusest isikud ja eesti kaubahärrad ning sahkerdajad, kõik rahvakurnajad, kes rikkalikult on lõiganud võõrast tööd ja vaeva, „korraldavad üle maa valget kaardiväge ja salaseltsisid ja soetavad enesele sõjariistus jõudu, et töölistele linnas veresauna valmistada ja maata-meeste nõukogudele surmahoopi anda“. Edasi öeldi läkituses, et kõik balti mõisnikuseisusest isikud tuleb kinni võtta ja lähema täitevkomitee kätte toimetada. „Vangi-võetud endised mõisnikusoost isikud koondatakse kontsentratsioonilaagrisse ja senikaua, kui nende kontrrevolutsiooniline tegevus töörahvale hädaohtlik, jäävad nad meile — pandiks“.

Ettetoodud läkituse kohaselt pandi üle kogu maa toime parunite areteerimine. Parunid koondati Tallinna ja saadeti siit edasi ida poole. See oli tähtis samm balti parunite ja eesti kodanluse kontrrevolutsioonilise mässunõu nurja ajamiseks.

Eesti Punakaardi väeosad surusid maha parunite ja eesti kodanluse kontrrevolutsioonikatsed. Kuid Nõukogude Eesti noored sõjalised jõud ei olnud sel korral veel nii tugevad, et edukalt kaitsta oma maad imperialistlike riikide sõjavägede sissetungi vastu. 1918. a. veebruaris okupeerisid Saksa Wilhelmi sõjaväed Nõukogude Eesti, milles balti parunid ja eesti kodanlus neile otseselt kaasa aitasid. Eesti punakaardiväelased osutasid koos Balti laevastiku meremeestega vastupanu saksa imperialistide sõjavägedele Keila juures ja mitmel pool mujal Eestis.

V. Kingissepp koos tuhandete teiste tööliste ja talupoegadega evakueerus Nõukogude Venemaale. 1918. a. märtsis võtab ta osa IV Ulevenemaalisest Nõukogude Kongressist, kus ta valitakse Ulevenemaalise Kesktäitevkomitee liikmeks. Pärast seda töötab ta uurijana kontrrevolutsiooni vastu võitlemise komitee juures. Ta on uurijaks pahempoolsete esseeride mässu ja V. I. Lenini vastu atentaadi korraldanud esseeri Kaplani asjus. Peale selle töötab V. Kingissepp mitmel muul juhtival partei ja nõukogude tööl.

Ajalehes „Tööline“, mis Saksa okupatsiooni ajal ilmus

Petrogradis, kirjutas V. Kingissepp 1918. a. suvel rea artikleid poliitilise olukorra ja eesti töörahva ülesannete kohta, nagu näiteks artiklid: „Siin- ja sealpool piiri“, „Eesti kaksikud“ jt. Ka „Pravdas“ ilmus V. Kingissepa artikleid, nagu — „Tunnustamata riik“ (nr. 56, 27. III. 18) ja „Teated Eestist“ (nr. 58, 29. III. 18). Kõige tähtsamaks selle ajajärgu tööks tuleb nimetada brošüüri „Kellele iseseisvus, kellele ike“, mis käsitleb Eesti maa ja rahva poliitilist olukorda Saksa okupatsiooni päevil.

Viimatinimetatud brošüüris näitab V. Kingissepp, kuidas eesti kodanlus tegutses enne Oktoobrirevolutsiooni koos vene kodanlusega eesti ja vene töörahva liidu vastu. Kui Eestis kehtestati Oktoobrirevolutsiooni võidu tagajärjel töörahva võim, tõstis eesti kodanlus saksa imperialistide soovil üles „iseseisvuse“ loosungi, et lahutada Eesti Nõukogude Venemaast ja muuta imperialistide asumaaks.

Üks eesti kodanlike natsionalistide ajaleht „Eesti Päevaleht“ ilmus saksa okupatsiooni ajal Petrogradis. Varjates end demokraatliku ajalehe maski taha, püüdis see reaktsiooniline ajaleht rahvahulki eksiteele viia vaevaldustega. Nii valetas ta 1918. a. juunis, et kodanlikus Eesti vabariigis ei hakka valitsema mitte kodanlik diktatuur, vaid puht-demokraatlik kord, kus demokraatlikud rahvahulgad avaldavad poliitikale juhtivat mõju.

„Miks hakkas,“ küsib selle peale V. Kingissepp, „24 tundi pärast seda, kui „iseseisvuse manifest“ „laialdased poliitilised vabadused“ välja kuulutas, Eestis ennenägematu poliitiline surve maksma? See oli Saksa imperialismi ike. Kas annab Saksa-Inglise lepingu ike teile, iseseisvuslased, vabaduse „oma“ riigi sisemist vabadust ära määrata? Lubage prohvetlikult ütelda, et teie saate talitama nii, nagu seda teile need ette kirjutavad, kelle käest te oma iseseisvuse vastu võtate...“ Ja edasi ütleb ta, et kui see leping K. Pätsile, aga mitte mõnele Saksa printsile Eesti iseseisvuse aktsia pihku pistab, siis paneb ta kodanliku Eesti valitsusele ühtlasi ka kindla poliitilise kohustuse: mitte halvem sandarm olla kui oli komandeeriv kindral Seckendorff. Töörahva hüüdsõnaks aga on, ütleb V. Kingissepp, „Eesti nõukogude vabariik, ... mis annab kõik töörahvale ja võtab kõik parunitelt ning kodanlastelt. Poliitilist võimu oma kätte võttes tarvitab töörahvas teda selleks, et murda parunite ja kodan-

laste vastupanu, lämmatada nende vastuhakkamise kat-
sed . . .”

1918. aasta novembris puhkes Saksamaal revolutsioon. See revolutsioon oli kodanlik. Nõukogud, mis seal tekki-
sid, olid kodanluse ja junkrute kuulekaks tööriistaks, sest
neis võimutsesid kokkuleplased — sotsiaaldemokraadid.
Viimaste otsesel õhutusel ja kaasabil tapeti saksa prole-
tariaadi silmapaistvad esindajad R. Luxemburg ja K. Lieb-
knecht. Kuid revolutsioon kukutas keiser Wilhelmi ja
tema valitsuse. Saksamaa tunnistas end võidetuks ja
palus rahu.

Et organiseerida eesti töölisklassi ja talurahva võitlust
nõukogude võimu taaskoostamise eest, tuli V. Kingis-
sepp Eestisse tagasi. Tallinna jõudis ta novembri lõpul
1918. a.

Saksa revolutsiooni järel algas edukalt Venemaa lääne-
poolsete piirkondade vabanemise protsess. „Vana maa-
ilma agendid ning Eesti, Läti ja Leedu pimedusejüngrid
põgenevad nagu kurat viiruki eest,“¹ kirjutas seltsimees
Stalin.

Algul edenes Eesti vabastamine saksa okupantidest ja
eesti kodanluse valgekaardi bandiitidest kiiresti. Artiklis
„Valgus tuleb idast“ kirjutab seltsimees Stalin: „Pikka-
misi, kuid pidurdamatult voogab vabadusliikumise laine
idast läände okupeeritud piirkondadesse . . . Kodanliku
natsionalismi loosung „Kogu võim rahvuslikule kodan-
lusele“ asendub proletaarse sotsialismi loosungiga „Kogu
võim rõhutatud rahvuste töörahva hulkadele.“²

Kuid ameerika-inglise imperialistid, olles võitnud Sak-
samaa ja Austria, alustasid Venemaa sisemise kontrrevo-
lutsiooni abiga interventsioonisõda Nõukogude riigi
vastu. Nad koondasid selleks suured sõjajõud, kuulutasid
välja Venemaa blokaadi, saatsid oma sõjaväed maale
mitmel pool Nõukogude riigi pinnal. Algas välismaise
sõjalise interventsiooni ja kodusõja ajajärk.

Lääne imperialistlike riikide abiga pääses kodanlus ka
Eestis võimu juurde ja surus maha töörahva vabastus-
võitluse.

Kodanluse võimul puudus rahva toetus. Kodanlikud
natsionalistid tunnistasid ise, et nende mobilisatsiooni-

¹ J. V. Stalin, Teosed, 4. kd., lk. 176.

² Sealsamas, lk. 171.

käsku rahva poolt ei täidetud ja et needki mehed, keda kaitseliidu abil läks korda mobiliseerida, jooksid laiali, kui olid riided ja relvad kätte saanud. Ainult välisimperialistide abi eesti kodanlusele tõi interventsioonisõja Eesti frondil pöörde kodanluse kasuks. Tööraha mahasurumisel, suurtükiliha hankimisel interventidele ja valgekaartlike sõjakäikude organiseerimisel Nõukogude Vene-
maale ja Nõukogude Lätisse olid kodanlusele abiks sotsiaaldemokraadid (sotsid). Sotsid töötasid töörahvale asutavat kogu, maad jne. Koos kodanluse esindajatega käis sots M. Martna palumas inglise okupatsiooni, kui saksa okupandid lahkusid ja sots A. Rei käis Soomes valgekaartlasi palkamas. Välismaa palgaliste bandiitide abiga saadi mobilisatsioon Eestis läbi viia.

Eestimaa Kommunistlik Partei oli sunnitud minema pööranda alla.

Töötades illegaalselt, varjates end konspiratiivkorterites, organiseeris V. Kingissepp tööraha väljaastumisi ameerika-inglise imperialistide poolt alustatud interventsioonisõja vastu. 13. detsembril 1918 toimus Kingissepa juhtimisel partei Tallinna komitee koosolek, kus otsustati organiseerida üldstreik loosungi all: „Inglased välja!“ 15. detsembril korraldati partei poolt „Estonia“ kontsertsaalis suur tööraha miiting, millest võttis osa ligi 3000 inimest. Seal võeti vastu V. Kingissepa poolt koostatud resolutsioon, kus nõuti interventide maalt lahkumist. Hüüti: „Surm eesti valgekaardile! Elagu Eesti nõukogude vabariik!“ 17. detsembril puhkes Tallinnas tööliste üldstreik, mis ähvardas kasvada relvastatud ülestõusuks. Kuid tööliklassi organiseeritud jõud olid sel korral pärast rasket okupatsiooniaega veel nõrgad, tööliised olid terrori ja tööpuuduse tõttu laiali valgunud, samal ajal aga seisid Tallinna reidil inglise sõjalaevad, mis ähvardasid tööliste ülestõusu verre uputada. Seepärast ei saanud partei viia töörahvast relvastatud ülestõusule interventide ja eesti valgekaartlaste vastu. Inglise laevastiku, Ameerika relvastuse ja muu sõjamaterjali, soome, rootsi, taani palgaliste bandiitide, parunite väeosade ja Judenitši valgekaartlaste abiga saavutas eesti kodanlus murrangu kodusõjas ja tõrjus Eesti piiridest välja Eestimaa Tööraha Kommuuni sõjaväed. Viktor Kingissepa energilise organiseerimistöö tulemusel loodi üle maa kommunistliku partei organisatsioonid, anti välja lendlehti ja ajalehte

„Kommunist“. Aastail 1918—1920 trükiti Eestis illegaalselt ligi 500 000 eks. kommunistlikku ajalehte ja lendlehti. Üle kogu maa levitati kommunistlikku kirjandust, hoolimata sellest, et mainitud aastail selle levitajaid ootas tabamise korral surmanuhtlus. Palju proletaarlast ja kehvatalupoegi langes neil aastail kodanluse verise terrori ohvriks.

V. Kingissepa erakorralist oskust siduda legaalne töö illegaalsega tõestab eriti see asjaolu, et parteil läks korda vabastada oportunistide mõju alt ja võita enda poole Eesti ametiühingud oma rõhuvas enamuses, rakendada nad võitlusse rahu eest. 19. juulil 1919 avaldas Eestimaa Kommunistliku Partei Keskkomitee rahumanifesti, mis oli kirjutatud V. Kingissepa poolt. Manifest näitas, et sõda, mida eesti kodanlus pidas Nõukogude vastu koos ameerika-inglise imperialistidega, on ülekohtune sõda, intervent-sioonisõda ja kutsus viivitamatult sõja lõpetamisele. Kommunistide selgitustöö tagajärjel lõi eesti kodanluse tagala kõikuma. 1919. a. toimus Saaremaa talupoegade ülestõus, kes keeldusid minemast Nõukogude-vastasesse sõtta. Sama aasta juulis puhkes ülestõus Tartu tagavara-polgus, kus oli ligi 4000 meest. Neid ülestõuse läks kodan-lusel korda suure vaevaga lokaliseerida ja maha suruda. 1919. a. augusti lõpul toimus Tallinnas Eesti ametiühingute I kongress, kus võeti vastu resolutsioon, mis nõudis Eesti kodanlikult valitsuselt kohest intervent-sioonisõja lõpeta-mist Nõukogude Venemaa vastu ja rahu sõlmimist. Rahu nõudmise pärast ajas Eesti kodanlik valitsus ametiühin-gute kongressi laiali, areteeris 102 delegaati. 25 neist lasti Isborskis maha, kuna ülejäänud saadeti läbi rindejoone Nõukogude Venemaale.

Pärast Koltšaki, Judenitši ja Denikini purustamist Puna-armee poolt ei olnud eesti kodanlusel enam teist pääse- teed, kui pidi Nõukogude Venemaaga rahuläbirääkimis- tesse asuma, milleks Nõukogude valitsus oli korduvalt ettepanekuid teinud. Omakorda ähvardavad sündmused omal maal, mis näitasid, et eesti töölised ja talupojad ei taha enam olla suurtükilihaks ameerika-inglise interven- tidele, sundisid eesti kodanlust ruttama rahusõlmimisega.

Pärast rahusõlmimist kodanliku Eesti ja VNFSV vahel algas uus ajajärk Eestimaa Kommunistliku Partei ajaloos. Eestimaa Kommunistlik Partei oli sunnitud lahkuma VK(b)P koosseisust. Sel ajal, kui bolševikud pärast kodu-

sõja võidukat lõppu VNFSV-s asusid sotsialistlikule ülesehitustööle, pidid Eesti kommunistid jätkama rasketes põrandaalustes tingimustes võitlust kodanluse kukutamise eest. Eestimaa Kommunistlik Partei võeti vastu Kommunistliku Internatsionaali koosseisu, ta moodustas Kominterni ühe sektiooni. Kui pärast kodusõja lõppu Nõukogudemaal algas üleminek rahulikule ülesehitustööle, mille tagajärjel Nõukogude maa ja rahvas hakkasid kiiresti kosuma, algas kodanlikus Eestis hoopis vastupidine protsess, laostumise protsess. Eesti kodanlus oli kodusõjas kindlustanud endale „oma“ töölisklassi kurnamise õiguse. Paisus eesti suurkodanluse klass. Kuid see paisumine ei sündinud vabrikute ja tehaste käikulaskmisega või uute rajamisega. Eesti kapitalistide siginemine sündis peamiselt sahkerdamise ja spekulatsiooni abil. Raha trükkimise press oli Eesti kodanliku valitsuse käes ja selle toodang suunati kõigepealt omameeste taskutesse. Sinna suunati ka Nõukogude Venemaalt rahulepingu põhjal saadud kuld. Sinna läksid kõik muud eesti rahva varad.

Juba kodanliku „iseseisvuse“ algusest peale andis end tunda suure Venemaa turu puudumine, millest kodanlus Eesti ära lõikas. Eesti kodanlus kartis majanduslikke suhteid Nõukogude riigiga, mis oleksid paratamatult viinud sõprusidemetel tihenemisele eesti ja vene töörahva vahel, oleks veennud eesti töölisi ja talupoegi nõukogude korra paremustes. Ta orienteeris Eesti majanduse Lääne imperialistidele, kes ei olnud huvitatud tööstusliku Eesti tekkimisest, vaid vaatasid meie maale ainult kui toorainete allikale ja agraarriipsile. Säärase rahvavaenuliku tegevuse tõttu varises kokku Eesti metallitööstus, laevaehitus, vaguniehitus, keemiatööstus ja töölised jäid tööta. Eesti rahval lasusid rasked välisvõlad Entente'ile, mis olid tehtud kodusõjas, lõviosa neist ameerika imperialistidele.

Eesti kodanluse alusmüüriks oli kulakute kiht, mida tugevdati kodanliku „maaseaduse“ teostamisega. 1919. aastal vastuvõetud „maaseadus“, mille järgi kodanlus lubas parunite mõisad ära jaotada talupoegade vahel, oli mõeldud kulakute kihi tugevdamiseks, aga ka selleks, et maatamehi ja kehvtalupoegi petta oma maalapi lubamisega mõisade servadelt. Oli ju Eesti kehvtalurahval meeles nõukogude võimu aeg, kus parunite mõisad anti rahvale, ja see asjaolu ei võimaldanud kodanlusel parunite maavaldust täielikult endisel kujul taastada.

„Maaseaduse“ teostamise käigus said töötava talurahva hulgad näha, et neid on kodanluse ja sotside poolt petetud, ninapidi veetud, sest „maaseadus“ varustas maaga valgekaartlikke ohvitseri ja kulakupoegi, mitte aga kehvtalurahvast.

Algul, arvestades kehvtalurahva revolutsioonilise meeoluga, töötas kodanlus mõisnike maa tasuta ära võtta, hiljem aga, kui ta oli terrori abil end kindlustanud, hakkas kodanliku Eesti valitsus parunitele äravõtetud maade eest tasu maksma.

Eesti töörahvahulkade mobiliseerimiseks kodanluse vägivalla vastu ja partei taktika väljatöötamiseks toimusid V. Kingissepa juhtimisel kaks Eestimaa Kommunistliku Partei kongressi: I kongress 1920. a. novembris ja II kongress 1921. a. oktoobris. I kongressil võeti vastu partei programm, põhikiri, otsustati astuda III-ndasse Internatsionaali.

Eriti suurt tähtsust omistas V. Kingissepp ametiühingulisele liikumisele. Ta juhib ametiühingud revolutsioonilise klassivõitluse teele. „Juhatuskirjas organiseerimise ja agitatsioonitöö juurde“ ütleb V. Kingissepp, et „...meile ei ole töörahva klassivõitlust mitte sellepärast tarvis, et ühingute ja liitude eesotsas ilusaid paraade pidada, vaid et need ühingud, liidud jne. tegelikult käed külge paneksid töörahva vabastamiseks“. Peale selle rõhutas V. Kingissepp alati, et EKP peab võitluseks nõukogude võimu eest ühendama töörahva organiseerimise võitlusega töörahva igapäevaste eluliste nõudmiste eest. Oma kirjas EKP Tallinna Komiteele 23. juunist 1919. a. kritiseerib ta teravalt komitee tööd, kes vähe teeb tege- mist tööliste igapäevase majandusliku võitlusega.

1922. aasta algul koondas V. Kingissepp rõhuva ena- muse Eesti ametiühingutest ja teistest töölisorganisatsioonidest „Töörahva Ühisesse Väerindesse“. Ta töötas välja ühise väerinde 12 nõudmist. „Töörahva Ühist Väerinnet“ juhtis kommunistlik partei. Ametiühingud, vabrikute töö- lisvanemate nõukogud, maatöölise ühingud ja mitme- sugused muud töölisorganisatsioonid tunnistasid üksteise järel ühise väerinde nõudmised omaks ja asusid nende alusel töötama, ühiseid nõudmisi kodanlikule valitsusele esitama. Eesti „Töörahva Ühise Väerinde“ 12 nõudmises nõuti 8-tunnilise tööpäeva kindlustamist vabrikuis ja tehastes, kehvtalurahva ja maatameeste varustamist

maaga, tööliste riiklikku kindlustamist, töörahva korteriolude parandamist, töörahva lastele hariduse võimaldamist, sõjaseisukorra kaotamist, kindla rahu loomist üldse, eriti aga Nõukogude Venemaaga ja muude tööliste ja talurahvale olulise tähtsusega nõuete rahuldamist.

12 nõudmise alusel ühinenud organisatsioonid moodustasid „Töörahva Ühise Väerinde“ juhatuse, kes esitas ühinemissetepaneku ka sotsidele. Sotside liidrid ütlesid endid „Töörahva Ühise Väerinde“ nõudmistest lahti, keeldudes neid toetamast. See asjaolu andis kommunistlikule parteile ja kõigile klassiteadlikele tööliste võimaluse paljastada sotse kui töörahva äraandjaid, kes teevad ainult sõnakõlke töörahva petmiseks, kuid tegelikult ei taha võidelda töörahva eluliste nõudmistega. Sotside partei oli kodanluse agentuuriks tööliklassis, oli töörahva äraandjate partei. Kui sotside ja esseeride liidrid keeldusid ühinemast „Töörahva Ühise Väerinde“ nõudmistega, või ühinesid silmakirjalikult, valelikult (nagu esseerid Piiskar, Joonas jt.), siis nende parteide lihtliikmed lahkusid hulgaliselt reeturlikest parteidest ja ühinesid „Töörahva Ühise Väerinde“ nõudmistega. Kommunistide selgitustöö tagajärjel esseeride partei varises 1920. a. hoopis kokku, kuna aga sotside partei sai raske löögi, mida kujukalt näitasid kodanliku Eesti parlamendi — riigikogu valimiste tulemused. Kodanluse asutava kogu valimistel said sotsid valelike lubaduste teel 152 000 häält, aga aasta hiljem 1920. a. mais I riigikogu valimistel 80 000 häält ja II riigikogu valimistel 1923. a. mais — 64 000 häält. Need arvud näitavad sotside partei (mida V. Kingissepp nimetas „kollaseks katkuks“) mõju järjekindlat langust rahvahulkades.

Eriti ränga kaotuse osaliseks said sotsid Tallinnas, „...aga mitte vähe võitlust ei lähe see maksma, et päästa töörahvast kogu maal selle kollase taudi käest. Sotsiaaldemokraatlikud parteid on tänavu Euroopas igal pool lüüa saanud, aga nii ränka, otse katastroofilist lüüasaamist ei ole ette näidata ühelgi kollase Internatsionaali parteil...“, kirjutas V. Kingissepp.

Eestimaa Kommunistliku Partei mõju suurt kasvu näitasid I riigikogu valimiste tulemused.

Kommunistidel ei olnud võimalust legaalseks esinemi- seks. Nad läksid valimistele Tallinna Ametiühingute Kes-

nõukogu nimekirjadega, kus kandidaatideks olid üles seatud kindlameelsed kommunistlikud töölised. Oma nimekirjad said nad mõnes üksikus maakonnas üles seada. „Kolm numbrit „Rõhutute Häält“,“ kirjutab V. Kingissepp, „kogu kodanlike ajalehtede ja üleskutsete uputuse vastu! . . . Kui aga sotsid siiski pooled oma valijatest kaotasid, siis tähendab see, et sotside nurjatus on pannud kividki kisendama!“

„Tallinna töölised,“ ütleb V. Kingissepp, „matsid maha selle meie vaenlaste jutu, nagu lõhuks meie töölisklassi. Meie kogusime Tallinnas kogu töölisklassi oma võitluslipu alla. Asutava Kogu valimistel said sotsid 13 984 häält; nüüd aga 2755 . . . kuna meie saime — 14 232 häält.“

„Tallinna tööliste võit valimistel,“ jätkab V. Kingissepp, „on kaugeleulatuva tähtsusega sündmus. See on kõrgele tõstetud tõrvalont, mis näitab teed kogu eesti proletariaadile. Tehke, nagu tegid Tallinna töölised! — hüüame meie kogu eesti töörahvale. Pöörake selg sotsiaaldemokraatlikele juudastele ja „iseseisvatele“ kõhklejatele . . .“

Ametiühingud viisid kõigist tagakiusamistest hoolimata oma 5-liikmelise rühma riigikogusse, see rühm hakkas end nimetama Kommunistlikuks Töölisrühmaks. Tallinna tööliste võidul oli suur poliitiline tähtsus. Kodanlus, kes oli kuulutanud revolutsioonilise töölisliikumise hävita tuks, pidi nüüd suure vihaga tunnistama, et riigikogusse oli tekkinud kommunistlik rühm. Tallinna tööliste võit I riigikogu valimistel oli kogu eesti töörahva võit, sest see näitas, et sõjaväljakohtud, maalt väljasaatmised, massimõrvad, nagu Isborski veretöö jt. ei olnud suutnud kustutada ega lüüa Eesti töörahva võitlust nõukogude võimu eest. Elavalt olid Eesti töörahval meeles Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võidud, nõukogude võimu saavutused 1917/1918. aastail. Suure Oktoobri traditsioonid innustasid teda võitluse jätkamisele.

Kõned, mis V. Kingissepp kirjutas riigikogu kommunistlikele rahvasaadikutele, kutsusid esile vihase kisa kodanluse leeris. Kodanlik ajakirjandus nimetas V. Kingisseppa „kõige aktiivsemaks parlamendi liikmeks“, hoolimata sellest, et ta ei tohtinud riigikogus nägugi näidata.

Eespool nimetatud suurt edu Eesti revolutsioonilises töölisliikumises oli võimalik saavutada ainult V. Kingissepa suure organisatorliku ande, tema väsimatu, aktiivse

organiseeriva tegevuse tõttu, tema ustavuse tõttu marksismi-leninismi õpetusele.

„Kui töölistel ei ole trükivabadust, kui trükikojad ei võta töölislehte trükkida, siis muutke iga koosolek, miiting, jutuajaminne elava ajalehe sarnaseks kõnelemiseks,“ õpetab V. Kingissepp. „Kodanluse provokatsioonilised teated tööliisliikumise mahasurumisest teistes maades ja nõukogude võimu langemisest Venemaal, — neid paljastage igal pool: raudteel sõites või juttu ajades, igal pool kõlagu töölisorganisaaatori hääl rõhutute elava häälena.“

Suured teened on V. Kingissepal bolševistliku konspiratsiooni väljaarendamisel Eestis, kusjuures ta lähtus V. I. Lenini ja J. V. Stalini õpetusest partei ja tema töö kohta illegaalsetes tingimustes. Kolme ja poole aasta jooksul otsis kodanluse poliitiline politsei suure nuhkide aparaadiga asjatult V. Kingisseppa, kuigi ta tegutses väga aktiivselt, organiseeris, korraldas nõupidamisi ja kongresse. Kuid hästi läbimõeldud konspiratsioonitehnika ja tööliste suur armastus oma juhi vastu võimaldasid tal jääda tabamatuks.

Viktor Kingissepal kui leninlik-stalinlikku tüüpi bolševikul oli suur mõju meie parteikaadri järelkasvule. Tema sangarlik kuju on eeskujuks ja innustajaks olnud meie kommunistide, kogu meie tööliklassi nooremale põlvkonnale, kes seadis endale eesmärgiks võidelda töörahva vabastamise eest niisama sangarlikult ja ennastsalgavalt, nagu võitles Viktor Kingissepp.

V. Kingissepp pööras suurt tähelepanu ka töörahva noorsoo revolutsioonilisele kasvatamisele. 1920. a. detsembris asutati tema algatusel Üle-eestimaaline Noorproletaarlaste Ühing, kel olid osakonnad üle maa. Ühing suleti kodanluse poolt. Kuid see noori proletaarlast ei kohutanud. Nad organiseerisid illegaalselt Eestimaa Kommunistliku Noorsooühingu (EKNU), mille esimene kongress toimus 1921. a. sügisel. EKNU töötas Eestimaa Kommunistliku Partei juhtimisel, oli talle tähtsaks reserviks. Suurt rõhku pani V. Kingissepp sidemete kõvendamisele linna noorproletaarlaste ja maanoorte vahel.

Kodanlikus Eestis kirjutas V. Kingissepp põranda all terve rea tähtsaid artikleid, millel on püsiv ajalooline väärtus. Nende artiklite teravik on suunatud kodanlik-natsionalistlike, eriti väikekodanlike parteide paljastamisele, sest viimased püüdsid äraandlike lubaduste

abil siduda laialdasi töötava rahva hulki imperialismi lõa otsa.

1920. a. kevadel kirjutas V. Kingissepp, kes seekord varjas end eesti kodanluse nuuskurite eest Tallinna lähedal Munalaskmel, metsavahi talus, pikema teose — „Iseisvuse ikke all“, milles ta käsitleb eesti töörahva klassivõitlust ja klassisõda eesti kodanluse ja ameerika-inglise imperialistide vastu 1918. a. novembrist kuni 1920. a. veebruarini.

Nii selles raamatus kui ka teistes artiklites ja üleskutsetes kirjeldab V. Kingissepp interventsioonisõja käiku Eesti frondil, paljastab Lääne imperialistide ja nende käsilaste — eesti kodanlike natsionalistide — kuritegusid Eestis.

V. Kingissepp näitab, kuidas 1918. aasta novembris, kui varises kokku imperialistliku Saksamaa võim, otsisid saksa okupandid, koostöös ameerika-inglise imperialistidega, ajaloo prügikastist välja eesti kodanluse liidrid Poska, Pätsi, Tõnissoni jt. ja seadsid nad valitsema eesti rahva üle. Kodanliku Eesti valitsus muutus imperialistide sõnakuulelikuks tööriistaks. „Sellega sai eesti kodanlus,“ kirjutab V. Kingissepp, „Seckendorfi ja Balti hertsogi riiklaste esimese ja ülema käsu täitjaks: töölisi vaos hoida! Samal ajal oli eesti kodanlusele enesele „korda, rahu ja julgeolekut“ hädasti tarvis. Ainus reaalne jõud, mis neid hädaasju kindlustas, oli Saksa vägi.“ Saksa väeosade abil läks eesti kodanlusel korda maha suruda ka Tallinna tööliste demonstratsioon 12. novembril 1918. „12. novembri meeleavaldajate meeleolu,“ kirjutab V. Kingissepp, „oli teravalt revolutsiooniline ja tööliste vihal ei olnud piiri, kui nad nägid, et valitsus, mis nii tugev öeldi olevat Eesti vaimu poolest, oma nõrka liha Saksa suurtükkide peale toetab.“

„12. november,“ kirjutab V. Kingissepp, „paljastas salajase kaitselepingu saksa parunite ihukaitse ja eesti kodanluse vahel eesti tööliklassi vastu. Kaks päeva hiljem — 14. novembril — avaldas Poska valitsus oma alamatele juba ametliku kindla teadaande, mille sisu ja mõte on: sakslased on siin ja jäävad siia, kuni teie täitsa alla heidetud pole! — „Uuemate sõjariistaderahu tingimuste põhjal,“ nii seisis teadaandes, „peavad Saksa väed Eestimaalt nüüpea lahkuma, kui liitriigid seda maa sisemise seisukorra järgi otsustades sündsaks leiavad. See tähtaeg on veel

määramata," — Teiste sõnadega: Londoni sandarmi-peavalitsus ei leia veel mitte, et parunite ja eesti kodanluse ihukaitseväge maalt lahkuda võiks."

Oma osavõttu koos ameerika-inglise imperialistidega, koos Judenitši ja von der Goltzi valgekaartlastega, interventsioonisõjast Nõukogude Venemaa vastu katsus eesti kodanlus kujutada „vabadussõjana“. Jutud „iseseisvusest“ ja „vabadussõjast“ kodanlike natsionalistide suus pidid varjama selle asjaolu, et imperialistide võit toob orjaikke kõigile Venemaa rahvastele, sealhulgas ka eesti rahvale.

Raamatus „Iseseisvuse ikke all“ näitab V. Kingissepp, mida endast tõeliselt kujutas kodanluse „vabadussõda“: „...Kodanluse ja tema palgaliste jutt sõjast Nõukogude vabariigi vastu kui sõjast eesti rahva enesekaitseks, enesemääramiseks, iseseisvuse ja rippumatuse teostamiseks on pettus, mis peab varjama kodanluse klassisõda töörahva vastu. Selle klassisõja esimeses järgus heitis kodanlus sõja, karistussalkade ja valge terroriga eesti töörahva enese alla ja viis äärmise vägivalla varal läbi üldise mobilisatsiooni. Selle sõja teises järgus läheb Eesti härrasriik juba naabermaadele samasugust „demokraatlikku“ kaaki ja iket viima.“

Kuid klassiteadvust, kirjutab V. Kingissepp samas raamatus, „ei ole Eesti töörahva ridades ei valge terrori murdlained, ei kokkuleppepoliitika kõlvatus hävitada suutnud. Need skorpionid ja poliitiline kelmus on järjest lammutanud sotse endid. „Sotsi“ boikott ja tema lugejate arvu langemine kahe kolmandiku võrra; sotside parteiorganisatsioonide lagunemine Tallinna vabrikutes 1919. a. suvel; lõhe sotside linnavolikogu rühmas sama aasta septembris ja „iseseisvate sotsialistide“ rühma erinemine, ametiühingute kongress ja sotside täielik võimetus ametiühingulises liikumises jämedat otsa enda kätte kiskuda, kuigi neil seks kõik härrasriigi vägivalla, vale, pettuse abinõud ja Puhkide miljonid tarvitada on, — kõik need tõsiasjad tunnistavad selle töörahvakahi alalõpmata kasvamisest, mis valge terrori ränkadest hoopidest toibudes uuesti oma jõudu tundma hakkab ja võitleva proletariaadi ridadesse astub.“

1919. a. aprillis, kodusõja ajal, korraldas kodanlus „Asu-

* „Sotsiaaldemokraat“ — eesti menševike (sotside) häälekandja a. 1917—1921.

tava Kogu" valimised. Kommunistid kutsusid töörahvast üles neid valimisi boikoteerima. V. Kingissepp kirjutab Eestimaa Kommunistliku Partei lendlehes 1919. a., et „... Eestis on klassisõda! Mitte Asutavasse Kogusse lobisema, vaid, püss käes, punase lipu alla! See on meie tee! See on töörahva võitlusviis käesoleval ajal!“ Kuid sotsid ja esseerid võtsid valimistest osa, selleks et kodanluse diktatuuri kindlustada. Pärast Asutava Kogu valimisi kirjutas V. Kingissepp artikli „Eesti kodanluse klassivõitluse dokument“, milles ta paljastab kodanluse poolt 19. mail 1919. a. avaldatud deklaratsiooni „Eesti Asutava Kogu seletus Eesti riiklikust iseseisvusest ja rippumatusest“.

V. Kingissepp näitab, et selles dokumendis on ajalugu pea peale pööratud, selleks et rahvast petta ja sellega imperialistide juures kannuseid teenida.

Asutava Kogu deklaratsioonis on öeldud, et pärast tsaari kukutamist jäänud koolidesse vene õppekeel ja omavalitsusasutustes keelatud eesti keele õigused. Seda kirjutavad härrad, ütleb V. Kingissepp, „kes teavad väga hästi, et eesti keele tarvitamist koolides ja ametiasutustes takistas Vene Ajutise Valitsuse komissar (kuberner) Eestis — Poska. Ja sellel pärgamendil on rahvaerakonna, maaliidu ja tööerakonna allkirjad, — nende meeste allkirjad, kes Ivan Poskat igapidi toetasid selles, et „koolidesse jääks vene keel“, et eesti keel — keelatud murrauks jääks ametiasutustes... Ja siis, kui Poska neid ja nad ise endid rahvuslikult nii rõhusid ja kitsendasid, siis nad ei tahtnud iseseisvust! Aga kui töörahva revolutsioon iseseisvuse pealt keelu ära võttis, kuid ühtlasi ka rahvusliku surve kaotas, siis hakkasid need mehed kangesti iseseisvust tahtma, et — töörahva ikke alt pääseda!“

Eesti kodanlik valitsus müüs eestlasi suurtükilihaks ameerika-inglise imperialistidele interventsioonisõjaks Nõukogude Venemaa vastu. Kommunistliku partei juhtimisel pidas töörahvas ägedat võitlust eesti kodanluse ja tema peremeeste — ameerika-inglise imperialistide vastu — rahu eest Nõukogude Venemaaga. Halastamatult paljastab V. Kingissepp ameerika imperialistide peamehe president Wilsoni valet ja silmakirjalikkust, kes organiseeris interventsioonisõda ja varustas sõjamaterjalidega sisemist kontrrevolutsiooni Venemaal. Ise aga jutlustas see verejanuline imperialistide peamees, et ta juhtnööriks olevat... „inimsuse ja õigluse põhimõte“.

„Mis on suurvariseri keeli: „meie, ameeriklased“, see on lihtsureliku keeli: paarkümmend Ameerika ülimiljardäri ja hiigelmiljonäri,“ ütleb V. Kingissepp brošüüris „Wilsoni heeringa eest“. „„Inimlikkusest“ juhitud, paiskasid nad uued miljonid terveid ja elavaid inimesi maailmasõja tapamasinasse, täitsid oma taskud äraarvamata sõjakasudega ja külvasid maapinna surnukehade ja vigaste santidega üle, uputasid maailma veresse ja pisaratesse.

Juhituna „õigluse“ kõrgetest põhimõtetest, panid nad võidetud maadele revolvri otsaesisele: ... kisuvad Saksa-maa küljest ära maakonda mäekaevandustega; röövivad võidetult ja jagavad võitjate vahel asumaid... „Vabaduse kaitseks“ asutatakse rahvusvaheliste sandarmite liitu, rahustatakse veriselt Irimaad, Egiptust, Indiat, Türgimaad, Afganistani, Pärsiat, Koread, proletariaati Inglis- ja Prantsusmaal ning Ameerikas; keerutatakse silmust punase Venemaa ärakägistamiseks! Kullajumalate inimlikkus, õigus ja vabadusarmastus näljutab pool maailma, tallab inimesi jalgega, needib ahelaisse tööorje. Kuldvasika sõrg vajutab orjusse kõiki maid ja rahvaid.“

Eesti kodanlus ja sotsid kujutasid imperialistlikke kiskjaid „õilsate abimeestena“, kes „heast südamest“ abistavad teisi rahvaid ja toetavad Eesti „iseseisvust“.

„Isegi poodud hobusevaras on võllas rippumatum kui „rippumatu ja iseseisev“ Eesti!“ ütles V. Kingissepp. „Pahandage Pariisi maailmasandarm ära ja „rippumata“ Eesti on ilma kõigest, mille najal ta „iseseisev“ valitsus „ise“ seisab.“

„Wilson vahetab oma heeringaid aurava inimvere vastu,“ kirjutas V. Kingissepp teisal ja pöördus eesti emade ja laste poole järgmiste sõnadega:

„See on teie mehe veri, see on teie poegade veri, teie isade ja vendade veri, — see Ameerika onu saiakakk. Iga raasukese küljes on miljonite langenute ja vigastatud sõjameeste invaliidide verepiisk! Iga raasukese küljes on kümnete miljonite leinavate emade, naiste, vendade, õdede, laste silmapisar ja kole needus! Iga raasukese küljes on sadade miljonite higi ja ohkeid, iga raasuke on röövitud töötavalt rahvalt ja — toreda käeliigutusega ette visatud neile, keda annetajad ise on tõuganud viletsusse maailmasõja ja piiritu kurnamise läbi!“

Eesti kodanlikul valitsusel läks provokaatori abil korda Viktor Kingissepa areteerida. See sündis 3. mail kell 1 öösel. Ulepeakaela ruttas kodanlus V. Kingissepa tapmisega, mis pandi toime sama päeva hilisõhtul. Kuid ka see julm mõrv ei suutnud hävitada Eestimaa Kommunistlikku parteid, ei peatanud eesti töörahva võitlust nõukogude võimu eest.

Viktor Kingissepa tapmise puhul avaldatud Kommunistliku Internatsionaali Täitevkomitee läkituses öeldakse: „Kapitalistlik maailm püüab juhtide mahalaskmisega päästa end vältimatust hukkumisest, unustades selle, et surevad inimesed, kuid idee tugevneb ja kasvab hulka- des . . . Ja sm. Kingissepa surm ei möödu jäljetult.“

Viktor Kingissepp ennustas 1918. aastal, et kodanluse võimuletulek Eestis ei too töörahvale demokraatiat, vaid kodanluse vägivallavalitsuse. Kodanluse diktatuuri aastad kinnitasid täielikult tema sõnu. Kodanluse diktatuur Eestis valitses ennast pankrotti, tõi endaga kaasa rasked majanduskriisid, kodanlik Eesti muutus imperialistlike riikide mängukanniks. Kodanlus heitis kõrvale viimsedki demokraatiariismed ja läks üle fašismile.

Viktor Kingissepp on järjekindlalt kõigis oma töödes rõhutanud selle ühise võitluse määratu suurt tähtsust, mida eesti ja vene rahvas on kõrvuti pidanud tsaarivalitsuse, balti parunite ja eesti kodanluse vastu, on esile tõstnud seda suurt abi, mida vene töölised ja talurahvas on andnud eesti rahvale tema vabastusvõitluses kõigil tähtsamatel ajaloolistel momentidel, eriti Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni teostamisel.

Kui eesti kodanlikud natsionalistid hooplesid, et inglise ja prantsuse imperialistid on kodanlikku Eestit tunnustanud „de jure“, kirjutas V. Kingissepp: „Kuid tõepoolest — see, kes oma vahvusega ka Eestile de jure andis, oli vene punaväelane. Oleks liitriikide kapitalistidel Venemaa pinnal veel üksainuski „edukalt võitlev“ valge kindral olemas, siis võiks Eesti kodanlus veel tänapäev de jure’st ainult magusat und näha . . . Kui valgetel kindralitel oleks korda läinud vene töörahvast ära kägistada, siis oleksite teie de jure asemel pidanud kuberner Korostovetsit mitte vähem pidulikult vastu võtma.“

Eesti töörahvas ei suutnud seekord omal maal nõukogude võimu taastada. Kuid vene sõdur, nõukogude sõdur, kes purustas interventide ja valgekaartlaste väed,

ei lasknud ameerika-inglise imperialistidel Eestit oma asumaaks muuta, nagu nad kavatsesid.

Nõukogude Liidus saavutas sotsialism Lenini ja Stalini juhtimisel lõpliku võidu. Nõukogude Liidu rahvad päästsid 1939.—1940. aastal Eesti saksa fašistlike vägede sissetungist, mida hitlerlased koos eesti kodanlike natsionalistidega ette valmistasid. Koos vene ja teiste nõukogude rahvastega võitles eesti rahvas bolševike partei ja suure Stalini juhtimisel Nõukogude Liidu Suures Isamaasõjas saksa fašistlike okupantide vastu. Nõukogude Armeeseltsimees Stalini ülemjuhatusel kihutas fašistlikud okupandid kogu Nõukogudemaalt ja ka Eestist välja.

Viktor Kingissepp pühendas kogu oma elu võitlusele nõukogude võimu eest, Eesti Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi eest, eesti rahva ja teiste Nõukogude Liidu rahvaste sõpruse ja liidu tugevdamise eest. Viimne ja kõige tähtsam ajajärk tema elust möödus olukorras, kus rahvusvahelise revolutsiooni arenemise käigus pärast Oktoobrirevolutsiooni olid tekkinud „...kaks ülemaailmse ulatusega keskust: sotsialistlik keskus, mis tõmbas enda poole maid, kes püüavad sotsialismi poole, ja kapitalistlik keskus, mis tõmbab enda poole maid, kes kalduvad kapitalismi poole. Nende kahe leeri võitlus otsustab kapitalismi ja sotsialismi saatuse kogu maailmas.“¹

Viimastel aastatel on need kaks leeri järjest selgemini välja kujunenud. Käesoleval ajal on need kaks leeri kõigile näha järgmisel kujul: ühel pool sotsialismi- ja demokraatialeer, Nõukogude Liiduga eesotsas, ja teisel pool imperialismi- ja reaktsioonileer, mille eesotsas on Ameerika Ühendriigid.

Sotsialismi ja demokraatia leer on kogu aeg tugevnenud ja tugevneb järjest. Sellesse leeri on pärast teist maailmasõda juurde tulnud rahvademokraatiamaad — Poola, Tšehhoslovakkia, Bulgaaria, Rumeenia, Ungari, Albaania. Selle leeriga on ühinenud suur Hiina Rahvavabariik ja Saksa Demokraatlik Vabariik. Kindlalt samuvad selle leeriga koos ka laialdased töörahva hulgad kapitalistlikes maades, asumaade rõhutud rahvad ja kogu progressiivne inimkond, kes võitleb rahu eest, imperialismi ja agressiivsete sõdade vastu.

Imperialismi ja sõjaõhutajate leer aga järjest rohkem

¹ J. V. Stalin, Teosed, 10. kd., lk. 131—132.

laguneb, läheneb oma lõpule. Selle leeri eesotsas sammuvate kapitalistlike riikide majanduslik olukord on järjekindlalt halvenenud, neis maades suureneb tööpuudus, likvideeritakse töötava rahva demokraatlikke õigusi, fašiseeritakse riigiaparaati ja samal ajal teravneb võitlus töö ja kapitali vahel, kasvab rahvuslik vabastusliikumine imperialismi võimu all olevates asumaades ja sõltuvates maades. Imperialistid loodavad oma lagunemist pidurdada ja kokkuvarisemist edasi lükata uue verise sõja, kolmanda maailmasõja vallapästmisega, ristisõja organiseerimisega Nõukogude Liidu ja rahvademokraatiamaade vastu.

Imperialismileeri nõrgendab ka võimas rahupooldajate liikumine, kommunistlike ja töölisparteide mõju ning autoriteedi järjekindel kasv kõigis maades.

Maailma poliitilist olukorda käesoleval ajal iseloomustab Lenini ja Stalini ideede võidukäik kogu maailmas. Need ideed, mis taotlevad rahu, demokraatlikke vabadusi ja sotsialismi, on enda poole võitnud kogu progressiivse inimkonna ja on seega muutunud võitmatuks jõuks.

Viktor Kingissepp võitles Lenini ja Stalini ideede teostamise eest Eestis. Verise roimaga läks eesti kodanlusel korda röövida meie töörahva juhi elu, kuid tal ei õnnestunud hävitada tema tööd. Sammudes Viktor Kingissepa poolt rajatud teed mööda, Lenini-Stalini partei juhtimisel, on eesti rahvas saavutanud oma suurima eesmärgi, kätte võitnud nõukogude võimu. Ta kuulub nõukogude rahvaste sõbralikku perre, Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liitu, mis seisab rahu ja demokraatia leeri eesotsas. Koos teiste nõukogude rahvastega ehitab ta Lenini-Stalini partei juhtimisel võidukalt kommunismi.

Toimetaja I. Kõngi.

Tehniline toimetaja E. Ridala.

Korrektor E. Leibak.

Ladumisele antud 22. IV 1952.

Trükkimisele antud 26. IV 1952.

Trükiarv 5000. Paber 54:84, $\frac{1}{16}$.

Trükipoognaid 2,25. Formaadile

60:92 kohaldatud trükipoognaid 1,85.

Arvutuspoognaid 2. MB-08248.

Tellimise nr. 825, Trükikoda „Punane Täht“, Tallinn, Pikk tn. 54/58.

На эстонском языке.

И. Саат. Виктор Кингиссеп —
знаменосец идей Ленина и
Сталина в Эстонии.

Hind rbl. 1.—

Rbl. 1.—

~~A~~ ^{ADP}
17346
20379

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00463177 8